

Vaatimaton ehdotus: lapset ruokapöytään

Jan Rydman

Jonathan Swift: Vaatimaton ehdotus, joka estäisi Irlannin lapsia olemasta taakaksi vanhemmilleen tai maalleen. Suom. ja esipuhe Timo Siivonen. JULPU - Jyväskylän yliopiston kirjaston julkaisusyksikkö 1998, 45 s. Nid. 25,-

Kirjailija, St. Patrickin tuomiorovasti Jonathan Swift (1667-1745) oli aikakautensa pirullisimpia miehiä. Englantilainen, joka tosin sattui syntymään, elämään ja vaikuttamaan Irlannissa. Satiirikko, yhteiskunnallinen keskustelija ja kiistakirjoitusten laatija. "Olen aina vihannut kaikkia kansakuntia, ammatteja ja yhteisöjä ja olen rakastanut ainoastaan yksilöitä", kirjoitti Swift 1725 Alexander Popelle. "Mutta ennen kaikkea vihaan ja inhoan sitä eläintä, jota sanotaan ihmiseksi. [...] Olen kerännyt aineksia tutkimukseen, jossa todistan vääräksi nimityksen "järjellinen eläin" ja osoitan että tulee sanoa vain "eläin, joka voisi olla järjellinen

Elämä Dublinin kaduilla, köyhyys ja kurjuus, näytti ihmisyhteisöjen synkemmän puolen. Niinpä ei ollut ihme, että Swift hyökkäsi mieluusti emämaa Englantia vastaan. Hän kehotti mm. käyttämään ainoastaan irlantilaisia tuotteita ja polttamaan kaikki englantilaiset tavarat - paitsi kivihiilen.

Koska asiainlaatu ei valtion toimesta tuntunut hoituvan, esitti Swift oman ratkaisunsa Irlannin liikkaväestöongelmaan, köyhyyteen ja nälkään: että köyhyysongelma ratkaistaisiin lyömällä irlantilaislapset lihoiksi! Kun ei siis mitään todellista tehdä, voitaisiin yhtä hyvin tehdä näinkin, ajatteli Swift.

Swiftin "pyrkimykset" kohdistuvat paitsi kerjäläisten lapsiin, myös kaikkien niiden vanhempien lapsiin, jotka huonosti kykenevät lapsiaan hoitamaan. Swift sääliittelee niitä äitejä, jotka joutuvat kerjäämään kaiken aikansa saadakseen ravintoa lapsilaumoilleen. Swift korostaa, että hänen ehdotuksensa ehkäisisi myös kovasti ikävät raskaudenkeskeytykset.

Swift kertoo, että "nuori, hyvin imetetty terve lapsi on vuoden ikäisenä mitä ravitsevinta, herkullisinta ja terveellisintä ruokaa niin muhennettuna, paahdettuna, paistettuna kuin keitetynäkin - enkä epäile lainkaan, etteikö se sopisi yhtäläillä viillokkiin tai sekamuhennokseenkin". Swift myös perustelee ehdotuksensa tarkoin: ensinnäkin näin vähennettäisiin huomattavasti paavinuskoisten määrää (nämä kun ovat kansakunnan pääasialliset synnyttäjät), toisaalta näin köyhät saisivat lisää tuloja ja lastenhoitomenot pienenesivät. Ja vieläpä Swift arvelee, että miehet ryhtyisivät huolehtimaan vaimoistaankin paremmin - "eivätkä enää löisi tai potkisi - kun tietäisivät mikä taloudellinen hyöty onkaan luvassa.

"En kykene ajattelemaan ainoatakaan vastaväitettä ehdotukselleni", kirjoittaa Swift. Monille aikalaisille ehdotus oli kuitenkin liikaa: se otettiin tosissaan ja Swiftiä syytettiin tunteettomasta julmuudesta. Vielä sata vuotta myöhemmin, kun kirjoitus vuonna 1832 julkaistiin Ruotsissa, ruotsalainen yleisö otti ehdotuksen vakavissaan ja todesta. Mutta vajavainen lukutaito oli monella sellaisellakin, joka piti ehdotusta vain pilana. "Jokaisen harhaantumattoman lukijan silmissä täytyy tämän kirjoituksen olla katkeran, värisevän suutumuksen ilmaus niiden epäkohtien johdosta, jotka ovat antaneet niin ivallisen merkityksen vanhalle sananlaskulle, että lapset ovat köyhien rikkaus ja että väestön runsaus on kansakunnan voima", kirjoittaa Yrjö Hirn *Jonathan Swift* -elämäkerrassaan (*Swift*, Holger Schildts Förlag 1918, suom. Tyne Tallgren, WSOY 1918). Swift osoitti olevansa "demokraattisempi ja lähempänä kansaa kuin useimmat aikalaisistaan", korosti Hirn.

Vaatimaton ehdotus saattaa hyvinkin olla yksi kammottavimmista satiireista, mitä on kirjoitettu. Mutta Swift oli äärimmäisen vakavissaan: kun ei mitään köyhyyden hyväksi tehdä, voitaisiin aivan yhtä hyvin toimia vaatimattoman ehdotuksenkin tavoin. Swift, valistuksen aikakauden mies, halveksi aikansa tiedettä ja edistysuskoa, kuten Gulliverin kolmannen matkan kuvaus hyvin selvästi kertoo. Erityisesti matemaatikot ja luonnontieteilijät sekä filologit saavat kyytiä. Yrjö Hirn toteaaakin Swift-elämäkerrassaan, että Swiftin kaunaisuuden taustalla on kovasti henkilökohtaisia antipatioita. "Newton oli tullut swiftiläisen vihan esineeksi siitä hetkestä saakka, jolloin hän oli antanut hyväksyvän lausuntonsa Woodin vaihtorahojen metallipitoisuudesta". Newton, joka toimi vuodesta 1703 lähtien Englannin rahapajan johtajana, oli tullut asettautuneeksi Swiftiä ja irlantilaisia yleensäkin ärsyttävälle kannalle. Newton kuoli vuosi Gulliverin matkojen ilmestymisen jälkeen. Gulliverin retket 1926 suomentanut J. A. Hollo kirjoitti muutamaa vuosikymmentä myöhemmin, että voi "huoletta sanoa hänen [Swiftin] kuuluvan niiden verraten harvalukuisten suurimpien joukkoon, joiden työtä ei koi syö eikä ruoste raiskaa vuosisatojen vaihtuessa."

Mutta kaikki eivät tällaisista suorasuuntaustykitystä harjoittavista skribenteistä pidä. Yrjö Hirnkin luonnehti Swiftiä toteamalla hänen käyttäytyvän "kuin mies, joka on saanut hiuskarvan liemiannokseensa, eikä ujahuta sitä lautasensa alle piiloon, vaan näyttää sen kaikille muille ruokavieraille. Sellaista tahdittomuutta ei helpolla anneta anteeksi, ja siksi pä onkin Swift saanut osakseen ankaraa moitetta monelta kunnianmieheltä."

Sen voi varsinkin uskoa, että englantilaisille Swift oli kova pala. 1700-luvun jälkipuoliskon keskeinen hahmo Englannin kirjallisessa elämässä, esseisti, kriitikko ja sanakirjantekijä Samuel Johnson totesi James Boswellille Turks Headin kahvihuoneessa 1763 (James Boswell: *Tohtori Johnsonin elämä*, 1970 [1791]): "Swiftillä on suurempi maine kuin hän ansaitsee. Hänen erinomaisin ominaisuutensa on mitä tervein järki, sillä hänen huumorinsa, vaikka onkin varsin sattuvaa, ei yllä kovin korkealle." Johnson jopa irvii samassa yhteydessä, mahtaako edes *Tale of the Tub* olla Swiftin oma teos, koska "se ylittää paljolti hänen tavallisen tyylin sä". Johnson ylipäättään väheksyi Swiftin kirjallisia lahjoja.

Vanhoilla päivillään (1779-81) Johnson laati elämäkerrallisia kirjoituksia brittikirjailijoista. Joukossa oli sentään kirjoitus Swiftistä - ehkäpä työn tilaajan toivomuksesta. Ilmeisesti Vaatimaton ehdotus oli kuitenkin Johnsonin mielestä kovasti vaatimaton tai ainakin huumoriltaan epäilyttävä: sitä ei mainita lainkaan 30 sivuisessa kirjoituksessa (Samuel Johnson: *Lives of the English Poets. A Selection*, 1975).

Swiftin mustasta huumorista kertoo myös hänen runonsa "On the death of Dr Swift", kuvaus siitä miten eri tavoin Swift ajatteli ystäviensä ottavan vastaan tiedon hänen kuolemastaan!

Vaatimatonta ehdotusta ei aiemmin ole suomennettu. Niinpä täytyykin tervehtiä ilolla Jyväskylän kirjaston julkaisusyksikköä, että se löysi tämän kammottavan pikku helmen. Timo Siivosen suomennos on sekini onnistuneen mehevä.

Gulliverin retkiä, poliittista satiiria, pidetään meillä jostakin syystä erityisesti lastenkirjana: sen löytää vain kirjastojen lastenkirjaosastolta. Meneeköhän tämä toinenkin kirjanen lastenosastolle. Lapset kun ovat tässä vieläpä vahvasti pääosassa.

Kirjoittaja on Tieteessä tapahtuu -lehden päätoimittaja.

TAKAISIN LEHDEN SISÄLLYSLUETTELOON